

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. ДАОО Ф. 367, оп.1, спр.8.
2. ДАОО Ф. Р-134, оп.1, од. хр. 1089.
3. И.М. У художников: Общество окончивших художественную школу // Фигаро. - О., 1918. - № 3, 9(22) июня. - С. 12.
4. И.М.Е.О. Выставки и художественные дела // Юж. огонек. — О., 1918 -№ 3. 19(6) мая. - С. 15.
5. Камышников Л.М. Нищие богачи // Мельпомена.- О., 1918. - № 24, 14 сент. (нов. ст.) - С. 8-9.
6. Котляр М. Є.Й.Буковецький // Образотворче мистецтво. — 1940. — № 12. — С.7—12.
7. Л.К. Академия независимых // Театр, день. - О., 1918 - № 107-108, 25-26 авг. (нов. ст.). - С 4.
8. Лазурский В.В. Путь к книге: Воспоминания художника. — М.: Книга, 1985. — 281 с.: ил. фото.
9. Луначарський А.В. Об отделе изобразительных искусств.— Новый мир, 1966, № 9, с. 237—238.
10. Мастерская пластических искусств // Фигаро. - О., 1918. - № 20, 19(6) окт. - С. 10.
11. Мастерская-студия Александры Экстер // Одес. листок. - 1919. 17(30) окт. - С. 2-3.

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ШКОЛІ

УДК: 371.302.81+420+371.399

Кумпан М.Б.

У статті вивчається проблема впровадження театралізованої діяльності у процес навчання іноземної мови у школі. Розкривається специфіка й зміст театралізованої діяльності учнів на уроках англійської мови.

Ключові слова: діяльність, театралізована діяльність, драматизація.

В статье рассматривается проблема использования театральной деятельности в процессе обучения школьников иностранному языку. Раскрывается специфика и особенности театральной деятельности на уроках английского языка.

Ключевые слова: деятельность, театральная деятельность, драматизация.

The article is devoted to the problem of teaching English through acting. The essence of the terms “activity”, “English through acting activity”, “drama techniques” have been analyzed. The recommendations of introducing improvised drama into the teaching process at school are offered.

Key words: activity, English through acting activity, dramatization.

Реформування національної системи освіти характеризується підвищенням ролі естетичного виховання підрастаючого покоління. Актуальними є проблеми духовності, розвитку і становлення гармонійної, творчої особистості. Провідну роль у формуванні естетичної та мовної культури особистості відіграє мистецтво, зокрема, театр як засіб виховання духовних цінностей, творчого розвитку дитини, що сприяє розвитку емоційно-почуттєвої сфери, духовному збагаченню особистості. Багатогранність театрального мистецтва школярів та різноманітні форми театралізованої діяльності виступають домінують в навчально-виховному процесі і стимулюють розвиток творчої особистості.

Метою нашого дослідження виступило вивчення специфіки й змісту театралізованої діяльності учнів на іноземній мові. Об'єктом - театралізована діяльність учнів, а предметом - театралізована діяльність учнів на уроках англійської мови.

Проблема діяльності досліджувалася багатьма вченими, насамперед філософами (Б.Г.Апаньєв, М.В.Дьомін, М.С.Каган, А.В.Маргуліс, О.Л.Никифоров, К.Г.Рожко, В.С.Швірев, Е.Г.Юдін та ін.), психологами (Л.І.Анциферова, Л.І.Божович, Л.С.Виготський, А.М.Волков, П.Я. Гальперін, В.В.Давидов, М.І.Дьяченко, Д.Б.Ельконін, І.О.Зимняя, Л.А. Кандиобич, О.М. Леонтьєв, О.Р. Лурія, А.В. Петровський, С.Л. Рубінштейн та ін.) і педагогами (В.А.Мижеріков, П.І. Підкасистий, Г.І. Щукіна та ін.).

Філософське розуміння діяльності нерозривно пов'язане з активністю людини, її творчим перетворенням середовища, в якому вона живе: “активність виражається у дії, і діяльність у такому співвідношенні є тільки одним із проявів активності” [5].

Щодо психологічного аспекту проблеми, то засновники психологічної теорії діяльності С.Л Рубінштейн і О.М. Леонтьєв розглядають діяльність як систему понять: реакція – свідомо дія (операція) – вчинок; пізніше: рух – дія – діяльність. За О.М. Леонтьєвим, діяльність – це “не реакція і не сукупність реакцій, а система, що має будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток” [7].

Педагоги (В.А.Мижеріков, П.І. Підкасистий) визначають діяльність як важливу форму виявлення життя людини, також акцентуючи на активному відношенні людини до навколишнього середовища. До діяльності людину спонукають різні потреби, які відображаються в його свідомості у вигляді образів відповідних їм об'єктів та дій, що ведуть до задоволення цих потреб [8]. С.У.Гончаренко трактує діяльність як спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основними компонентами діяльності є суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямована діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності [4].

Щодо поняття «театралізована діяльність», то воно визначається вченими по-різному: «театральна діяльність, театралізована гра» (Л.В.Артемова), «театралізована діяльність» (А.М.Богуш), «театрально-ігрова діяльність» (О.П.Аматьєва), «ігри за сюжетами літературних творів» (Ю.М.Косенко), «театрально-мовленнєва діяльність» (Н.В.Гавриш), «драматизація» (Н.Федотова, Е.Хведчені, І.Шолпо). Кожен з термінів відбиває певний аспект вивчення науковцями цієї діяльності: ігровий, художньо-естетичний, мовленнєвий.

У низці досліджень театральна діяльність визначається в межах художньо-мовленнєвої діяльності як засіб розвитку красивого, образного, літературного мовлення, що дозволяє дитині висловити своє ставлення до літературного образу, емоцій, увійти в роль, самостійно будувати зв'язне висловлювання; як засіб сприяння більш глибокому засвоєнню художніх образів, усвідомлення змісту, ідеї художнього твору через сприймання театру, показаного вихователями або акторами [2].

Визначення театралізованої діяльності як театралізованої (О.П.Аматьєва) базується на сприйманні художніх творів із подальшим відтворенням змісту на виконавчому (інсценівки, театралізовані вистави), на творчо-імпровізаційному рівні (театралізовані ігри: ігри-драматизації, ігри за сюжетами художніх творів) [1].

Щоб підкреслити вагу мовлення у процесі театралізованої діяльності і спрямованість на спеціальну організацію мовленнєвої роботи Н.В.Гавриш вживає термін: «театралізована діяльність». Так, автор серед видів театралізованої діяльності виділяє сприймання літературних творів засобами театру, театралізовану гру як «гру для себе» та інсценування, як підготовлений виступ дітей «для глядачів» та зауважує на те, що кожна з означених складових виконує свої мовленнєві завдання [3].

Театралізована діяльність – це унікальний засіб збагачення мовленнєвого досвіду дітей, розвитку зв'язного мовлення, оскільки вона дає можливість для одночасного розв'язання різних мовленнєвих завдань, а саме: зв'язності – в сюжетоскладанні, образності та інтонаційної виразності – у виконавчій діяльності, збагачення і уточнення словника – у процесі засвоєння і відтворення текстів; вправлення у творчих завданнях [2].

За С.О.Соломахою, театралізована діяльність - це діяльність, заснована на театралізованій грі, витоки якої знаходяться в сюжетно-рольовій грі і спираються на специфічну особливість театрального мистецтва, пов'язаного з його синтетичністю [9].

Театралізована діяльність є ефективним засобом педагогічного впливу на розвиток особистості школяра. Вона передбачає формування в школярів умінь „входити до образу” та „утримувати” його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлювати мовленнєві та виконавські дії; передавати характерні особливості різних художніх образів; переносити здобуті уявлення в самостійну ігрову діяльність; прищеплення дітям інтересу до театру як до виду мистецтва.

З метою інтенсифікації навчального процесу, підвищення рівня володіння іноземною мовою вчені, методисти ведуть активний пошук засобів покращення емоційного фону уроку, які викликатимуть і підтримуватимуть інтерес до навчання особливо у старшому шкільному віці, дозволять учням «проявити себе», самоствердитися, зазнати почуття успіху. Одним із шляхів вирішення цих проблем є використання театралізованої діяльності на уроках англійської мови.

Інсценування, театральні вистави і ігри-драматизації виступають важливим та необхідним елементом у процесі вивчення іноземної мови. Така перешкода як «мовний бар'єр», стає легко переборним, як тільки учні попадають в ситуацію гри, рольової взаємодії, виявляються утягненими у загальний творчий процес.

Застосування театралізованої діяльності є одним із ефективних засобів розвитку пізнавального інтересу учнів до навчання іноземної мови. У старшому шкільному віці спостерігається згасання інтересу до навчання. Причинами такого явища є: надто вибіркоче ставлення старшокласників до певних учбових предметів; орієнтація вчителя на середнього учня; шаблонний стереотипний характер викладання матеріалу вчителем, при якому не створюються умови для розвитку самостійності і творчості. У зв'язку з цим, завданням вчителя у старших класах є використання таких видів, форм, прийомів і методів роботи, які б активізували пізнавальну діяльність учнів, розвивали їх самостійність, активність і творчі здібності. Важливим є індивідуалізація та диференціація навчання.

Детально продумана і методично грамотно організована театралізована гра є таким прийомом навчання, який дозволяє комплексно вирішувати завдання як практичного, так і виховного, розвиваючого і освітнього характеру. У зв'язку з цим такі ігри на уроках іноземної мови повинні виступати невід'ємною частиною методичної організації уроку.

Театральна діяльність у сфері освіти (під час навчання іноземної мови, зокрема) активно розвивається зараз на Заході і представляє певний напрям роботи, що умовно позначається як «драма в освіті». Зарубіжні вчені називають таку діяльність по-різному: *improvised drama*, *informal drama*, *English through acting*. Проте всі вони підпорядковані досягненню загальної мети – створити якийсь досвід, за допомогою якого людина вчиться краще усвідомлювати механізми мовленнєвої взаємодії і набуває навичок автентичного і спонтанного мовлення. Стосовно вирішення проблем ефективної англійської комунікації у відсутності мовного середовища вибір зі всього різноманіття сучасних підходів фактично зводиться до двох: драма як процес (елемент аудиторної роботи) і драма як результат (готовий «продукт» для показу на сцені) і відображає відому у викладанні іноземної мови дилему: чи акцентуватися на вільності (і спонтанності) мовлення або на точності (частково за рахунок спонтанності).

Спроба знаходження свого роду компромісу між вищезазначеними підходами може бути зроблена на основі навчального англійського театру (*ELT Theatre*). Основний акцент такого підходу робиться на можливості поєднання при підготовці вистави аудиторної роботи і позааудиторної власне «театральної» діяльності, а загальною метою є навчання ефективному спілкуванню як учасників, так і глядачів. На практиці плідні результати досягаються за допомогою цілеспрямованого моделювання сценарію за рахунок включення в нього певних лінгвістичних елементів (коректованих відповідно до програми курсу, рівня володіння іноземною мовою, цільовою аудиторією і іншими чинниками) на фоні їх паралельного опрацювання в процесі регулярних занять [6].

Можливості *ELT Theatre* полягають в творчій «інкорпорації» в тканину п'єси (що вже існує або спеціально створеної) не тільки лексико-граматичного та віршовано-пісенного матеріалу, але і елементів соціокультурної спрямованості. Проте зважаючи на небезпеку порушити баланс, переступивши надзвичайно тонку грань, що відокремлює художній твір для театральної постановки від одноразового показу на якомусь святі, необхідні, окрім ре-

тельної роботи на репетиціях, зважений і продуманий підхід до можливих мовленнєвих «вкраплень», щоб не звести власне театральний елемент до рівня профанації.

Практика показує, що театральні вистави є дуже вагомим допоміжним компонентом при вивченні іноземної мови. Перш за все, не слід забувати, що будь-яка навчальна п'єса допомагає якщо не повністю зняти, то хоч би в значній мірі подолати мовний бар'єр, – явище достатньо широко поширене як серед школярів, так і серед студентів: акторові легко приховати свою невпевненість, сховавшись під маскою свого героя, оскільки при цьому він говорить і діє мов би від третьої особи. Ідеї, які викладачеві необхідно донести до тих, хто навчається, також краще сприймаються останніми, оскільки в процесі підготовки спектаклю їм відводиться дещо інша, ніж на занятті роль, і звичні відносини вчитель – учні переносяться в площину режисер – актори. При цьому викладач при ретельній підготовці спектаклю має можливість в неформальних умовах довести до автоматизму необхідні для учбового процесу навички (пов'язані, наприклад, з корекцією вимови, з використанням активної лексики і тому подібне), – можливість, якої він часто буває позбавлений на звичайному занятті через обмеженість у часі, що виділяється. З цією метою викладач може додавати на свій розсуд різні елементи (з області лексики і граматики), які в ігровій формі засвоюються значно легше і швидше, а багато оборотів і крилатих виразів добре запам'ятовуються і, як показує практика, надовго входять у лексичний запас учнів. Таким чином, навіть у межах пропонованих п'єс і в учнів, і у викладачів є великий простір для реалізації закладеного потенціалу і подальшого розвитку творчих здібностей.

Першим етапом роботи у підготовці до театралізованої діяльності рекомендується впроваджувати просто ігри з драматичними елементами, ігри із стійким текстом, вільні, творчі ігри, що є самостійною імпровізацією. Другим етапом - вільне відтворення сюжетів, які розповів вчитель, і, нарешті, тільки після накопичення певного драматичного досвіду, йде інсценування і розігрування готових п'єс. Зауважимо, що ці етапи можуть перетинатися один з одним, входити один до іншого, але загальний принцип послідовності етапів залишається саме таким.

Таким чином, відпрацьовуватися елементи театралізованої діяльності можуть як в рамках уроку, на узагальнювальних заняттях, на уроках домашнього читання і розвитку мови, на уроках повторення, так і під час позаурочної роботи. Інсценування допомагають закріпити і розширити вивчену лексику, ненав'язливо і без монотонності відпрацювати граматичний матеріал.

У старших класах «театральні» уроки можна організувати методом проєктів і супроводжувати прогляданням постановок як англійською мовою (відео), так і на рідній з подальшим обговоренням англійською мовою. Такі уроки, так само як і традиційні англійські свята, виступають вдалою формою залучення до іншомовної культури.

Робота над постановкою на уроці англійської мови створює сприятливий морально-психологічний клімат; знання набувають емоційного забарвлення; в учнів з'являються елементи релаксації; виникає інтерес до предмету; акти-

візується розумова діяльність; розвивається образна пам'ять; підвищується рівень знань; посилюється контакт між вчителем та учнем.

Позитивним аспектом цього виду діяльності є те, що в цій роботі можуть брати участь всі учні, незалежно від їх рівня володіння мовою, роль знайдеться кожному, тобто вчитель має можливість впроваджувати особисто-орієнтований підхід. При розподілі ролей великі, з складними текстами ролі віддаються учням з кращою мовною підготовкою, слабкіші учні отримують ролі з невеликою кількістю реплік. Проте всі учні отримують чималу користь від участі в п'єсі і задоволення від своєї роботи, адже кожна роль значуща для успішного представлення п'єси. За наявності постійного зворотнього зв'язку вчитель може ретельніше планувати стратегію для ефективного навчання. Драматичний метод дозволяє не тільки продуктивно працювати над лексикою, граматику, вимовою і інтонацією, але і показати учням практичну значущість вивчення іноземної мови.

Таким чином, можна констатувати, що театралізована діяльність є своєрідним синтезом рольової гри і театрального мистецтва, де кожна конкретна форма наближається або до одного, або до іншого полюса. Їх співвідношення залежить від виду театралізованої діяльності, освітньої, розвиваючої, виховної мети і особливостей керівництва нею. Вона є невичерпним джерелом розвитку почуттів, хвилювань та емоційних відкриттів учнів, залучає її до духовного збагачення і сприяє підвищенню ефективності якості навчання.

Література:

1. Амат'єва О.П. Діагностика та розвиток творчих здібностей дошкільників у театральній-ігровій діяльності//Наука і освіта. – 1999. - № 5. – С. 77-80.
2. Водолага Н.В. Навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності: дисс. ... канд. пед. наук 13.00.02 «Теорія та методика навчання (українська мова)»/ Наталія Володимирівна Водолага. – Одеса, 2001. – 201 с.
3. Гавриш Н.В. О розвитку словесного творчествa речи старших дошкольников // Развитие творческих способностей детей средствами повествования. К.-Запорожжя, 1998. – Выпуск 11. – С. 177-178.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - Київ: Либідь, 1997.-370 с.
5. Дёмин М.В. Природа деятельности. - М.: Изд-во МГУ, 1984. – 168 с.
6. Кузьменкова Ю.Б., Кузьменков А.П. Set the Stage. Учебное пособие: серия ELT Theatre. М.: Центрком, 2001. - 80 с.
7. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Политиздат, 1975.-304 с.
8. Словарь-справочник по педагогике / Авт.-сост. В.А. Мищериков; под общ. ред. П.И. Пидкасистого. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 448 с.
9. Соломаха С.О. Специфіка професійної діяльності викладачів мистецьких дисциплін, спрямованої на розвиток художньо-естетичного світогляду учнів // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_25/specufika%20profesiunoi%20diyalnosti.pdf